

The Effect of Gender in The Use of The Verbs in The Writings of Advanced Foreign Learners of Persian Language Based on Functional Grammar

Ebrahim Rezapour*

Corresponding author, Assistant Professor of Linguistics, Faculty of Literature and Foreign Languages, Semnan University, Semnan, Iran.

abrahim_rezapour@semnan.ac.ir

Abolfazl Mouchani

M. A. in Teaching Persian Language to non-Persian Learners, Semnan University, Semnan, Iran.

abo.mouchani@gmail.com

Abstract:

This research has been done to investigate the impact of gender on different processes usage in writings of foreign learners of Persian language based on Halliday's systemic functional grammar approach. The method of this research is descriptive-analytic method. The sample and the corpus of this research was the writing of 248 advanced female and male foreign learners of Persian language of the center for teaching Persian language in Ferdowsi university of Mashhad. Sampling method is done in this order: first, the writing of 248 advanced female and male foreign learners of Persian language was separated based on gender (124 men and 124 women); Then, the process of the verbs in the texts was determined based on the segmentation of Halliday; after that, the distribution of all processes, was determined and shown by charts and compared. The results indicate that the material and relational processes are the most frequent processes and the existential and verbal processes are the least frequent processes in writing of advanced female and male foreign learners of Persian language. The results showed that the women have used the different processes in their writing more than the men. The men have used the material process, 3.26 percent more than the women. The women have used the mental process, 2.83 percent more than the men.

***Cite this article:** Rezapour, Ebrahim. Mouchani, Abolfazl. The Effect of Gender in The Use of The Verbs in The Writings of Advanced Foreign Learners of Persian Language Based on Functional Grammar .Vol. 12, No. 1 (Tome 25), April 2023,199-224.

DOI: 10.30479/jtpsol.2024.19558.1651

Received on: 11/11/2023

Accepted on: 21/01/2024

© The Author(s).

Publisher: Imam Khomeini International University

Introduction

For many years, researchers have attempted to discover the complex interrelationship between language and gender. This research investigated verb usage in the writings of foreign female and male learners of the Persian language. This research has been done based on Halliday's systemic functional grammar approach, because, this theoretical framework provides a systemic method for text analysis. Halliday's systemic-functional grammar (1985;1994), enables the analysis of the experiential function of people's perception of the world through the way they use language. As Halliday puts it, 'language enables human beings to build a mental picture of reality, to make sense of what goes on around them and inside them' (Halliday, 1994, p. 106). In the functional approach, the process appears in the form of the verbs. According to Halliday's systemic functional grammar, verbs can be classified into six processes: material, verbal, relational, behavioral and existential.

In fact, this research has been done to investigate the impact of gender on different processes usage in the writings of foreign learners of the Persian language based on Halliday's systemic functional grammar approach. In Iran, Razavian and Feizi (2017), in research, investigated verb usage in Persian language learners' written production based on Halliday's systematic functional grammar. Regarding the impact of gender on the writings and speaking of Persian language speakers, valuable studies have been conducted so far, for example, Tabrizi Manesh, M. (2006), Abolhasani, Z., & MirmalakSani, M. (2008), Ramezani, A. & Rostambeik Tafreshi, A. (2015) and Modarresi Tehrani, Y. & Hajizadeh, M. (2016); But any research has not investigated the impact of gender on the verb usage in the writings of foreign learners of Persian language.

Methodology

The method of this research is descriptive-analytic. The population of this study included Advanced Foreign learners of the Persian language who studied at the Persian Language Center of Ferdowsi University. This field study used random sampling for participant selection. Data were collected through tests and writing assignments. The sample and the corpus of this research was the writing of 248 advanced female and male foreign learners of the Persian language of the Center for Teaching Persian Language at Ferdowsi University of Mashhad. The sampling method is done in this order: first, the writing of 248 advanced female and male foreign learners of the Persian language was separated based on gender (124 men and 124 women); Then, the process of the verbs in the texts was determined based

on the segmentation of Halliday; after that, the distribution of all processes, was determined and shown by charts and compared. The chi-square statistical test was used to study the significance of differences between men and women.

Results

The results based on the segmentation of Halliday's systemic functional grammar indicate that the material and relational processes are the most frequent processes and the existential and verbal processes are the least frequent processes in the writings of advanced female and male foreign learners of the Persian language.

The number of the processes in the learners' writing: material process, 1149 cases; relational process, 966 cases; mental process, 386 cases; behavioural process, 283 cases; verbal process, 102 cases; existential process, 230 cases.

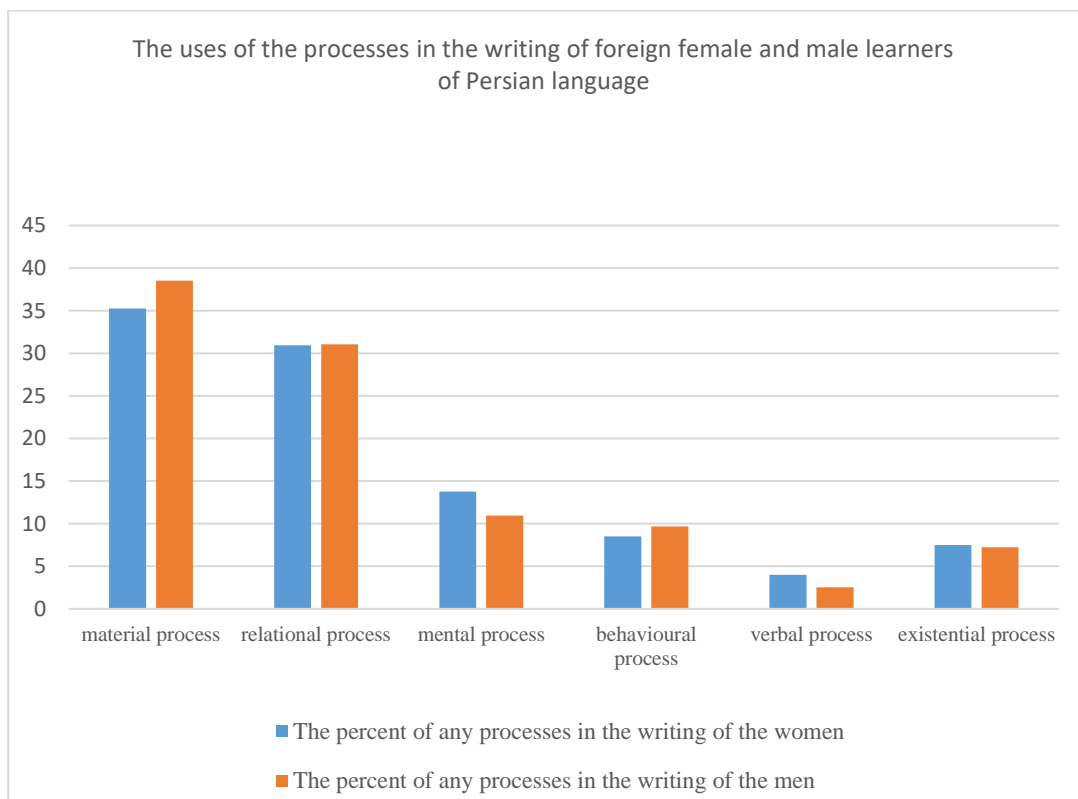
There are gender differences in the use of the processes. The number of the processes in the female learners' writing is as follows: material process, 555 cases; relational process, 487 cases; mental process, 217 cases; behavioural process, 134 cases; verbal process, 63 cases; existential process, 118 cases. The number of the processes in the male learners' writing: material process, 594 cases; relational process, 479 cases; mental process, 169 cases; behavioural process, 149 cases; verbal process, 39 cases; existential process, 112 cases.

The results showed that the women have used the different processes in their writing more than the men. Men used the material process, 3.26 per cent more than women. The use of verbs like "travel", "walk", "run" and "immigrate" in the writing of male learners is more than in the writing of female learners.

Women have used the mental process, 2.83 per cent more than men. The use of verbs like "think", "know", "understand", "like" and "feel" in the writing of female learners is more than the writing of male learners.

The difference between men and women in the use of relational processes is insignificant. Both in the writing of female learners and male learners, the relational process is the second most frequent process. From the above analysis, we get the distribution frequency of the processes as shown in Graph 1.

Graph 1.

From Graph 1, we can see that material processes are used most in the writing of learners (for men with a percentage of 38.52% and women with a percentage of 35.26%).

Conclusion

this research has been done to investigate the impact of gender on different processes usage in the writings of foreign learners of the Persian language based on Halliday's systemic functional grammar approach. There are gender differences in the use of the processes. As Holmes (1998) said, women and men develop different patterns of language use. The results showed that the women have used the different processes in their writing more than the men. As James and Drakich (1993, pp. 302–3) said, women are expected to use and do use talk to a greater extent than men to serve the function of establishing and maintaining personal relationships.

The Processes in the men's writings (e.g. travel, walk, and immigrate) reveal that males were 'adventurous', 'risk taker', 'active' and 'independent' (Evans & Davies, 2000; Emilia, et. al., 2017).

Women used the mental process more than men. Based on the ‘sociolinguistic universal tendencies,’ that Holmes (1998) offers, women tend to focus on the affective functions of an interaction more often than men do. The affective functions of an interaction appear in the form of a mental process. Also, James and Drakich (1993, pp. 302–3) said women are expected to talk about personal feelings and other socioemotional matters relevant to interpersonal relationships to a greater extent than men.

Conflict of Interest

No conflicts of interest are disclosed by the authors.

Acknowledgment

We would like to express our gratitude to Imam Khomeini International University for providing financial support for this study.

Keywords: Written Varieties, Advanced Foreign Learners of Persian Language, Gender and Language, Halliday's Systemic Functional Grammar, Process.

تأثیر جنسیت در کاربرد افعال در نوشتار فارسی آموزان خارجی عرب زبان سطح پیشرفته از منظر دستور نقش‌گرای نظام‌مند (پژوهشی)

ابراهیم رضاپور*

نویسنده مسئول، استادیار گروه زبان‌شناسی دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.

abrahim_rezapour@semnan.ac.ir

ابوالفضل موچانی

دانش‌آموخته کارشناسی ارشد آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان، سمنان، ایران.

abo.mouchani@gmail.com

چکیده

این پژوهش، در چهارچوب دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی، به بررسی و مقایسه نوع افعالی که فارسی‌آموزان خارجی سطح پیشرفته زن و مرد در نوشتار خود استفاده کرده‌اند، می‌پردازد. یادگیری افعال در فراگیری ساختار معنایی و دستوری هر زبان، اهمیت زیادی دارد. افعال در دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی و فرانش اندیشگانی، در قالب فرایندها بازنمایی می‌شوند. این پژوهش، در چهارچوب دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی، فرایندهای مختلف را در نوشتار فارسی‌آموزان زن و مرد عرب‌زبان بررسی می‌کند. در این پژوهش، از پیکره‌ای شامل نوشتار ۲۴۸ نفر از فارسی‌آموزان عرب‌زبان خارجی سطح پیشرفته زن و مرد مرکز آموزش زبان فارسی دانشگاه فردوسی مشهد استفاده گردیده است. شیوه نمونه‌گیری، نمونه‌گیری تصادفی ساده است. روش کار به این ترتیب انجام شد که در ابتدا، نوشتار ۲۴۸ نفر از فارسی‌آموزان بر مبنای جنسیت تقسیم‌بندی شد (۱۲۴ نفر زن و ۱۲۴ نفر مرد). سپس تمام فعل‌های مورد استفاده در نوشتار فارسی‌آموزان مرد و زن بر مبنای تقسیم‌بندی هلیدی مشخص گردید. سپس تعداد و درصد توزیع انواع فرایندها تعیین گردید و نتایج حاصل از آن با هم مقایسه شد. در مقایسه نتایج، از آزمون آماری خی دو برای اطمینان از معنادار بودن تفاوت‌ها میان زنان و مردان، استفاده شد. در پایان، این نتایج حاصل شد که فرایند مادی و رابطه‌ای، پرسامدترین فرایندها و فرایندهای وجودی و کلامی کم‌سامدترین فرایندها در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته هستند. زنان بیش از مردان از فرایندهای مختلف استفاده کرده‌اند. مردان ۳/۲۶ درصد بیشتر از زنان از فرایند مادی استفاده کرده‌اند. زنان ۲/۸۳ درصد بیشتر از مردان از فرایند ذهنی استفاده کرده‌اند که از نظر آماری معنادار است.

کلیدواژه‌ها

گونه نوشتاری، فارسی‌آموزان خارجی، جنسیت، دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی، فرایند.

* استناد: رضاپور، ابراهیم، موچانی، ابوالفضل. تأثیر جنسیت در کاربرد افعال در نوشتار فارسی‌آموزان خارجی عرب‌زبان سطح پیشرفته

از منظر دستور نقش‌گرای نظام‌مند، سال دوازدهم، شماره اول (پیاپی ۲۵)، بهار و تابستان ۱۴۰۲، ۱۹۹-۲۲۴.

شناسه دیجیتال (DOI): 10.30479/jtpsol.2024.19558.1651

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۴۰۲/۱۱/۰۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۸/۲۰

ناشر: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ع)

۱. مقدمه

پژوهش‌گران با مقاصد گوناگونی به تجزیه و تحلیل متن می‌پردازند که اهداف آموزشی، از جمله آن است. دستور نقش‌گرای نظام‌مند^۱، دستوری معنا‌محور است و زبان را درون بافت بررسی می‌کند. این دستور، شیوه‌ای نظام‌مند برای تحلیل متون مختلف، در اختیار می‌گذارد (Halliday & Matthiessen, 2004). پژوهش حاضر، به بررسی و مقایسه نوع افعالی می‌پردازد که فارسی‌آموزان خارجی سطح پیشرفته زن و مرد در نوشتار خود استفاده کرده‌اند. یادگیری افعال، در فراگیری ساختار معنایی و دستوری هر زبان، اهمیت زیادی دارد. دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی، چهارچوب نظری این پژوهش برگزیده شد؛ به این دلیل که، دستوری معنا‌محور است و همه موارد در آن با توجه به نقش کاربردی و ارتباطی زبان توصیف و تبیین می‌گردد (Halliday, 1994, p. 36). در دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی، فرانش اندیشگانی، چگونگی تبدیل تجربیات فرد از جهان درون و بیرون را به مفهوم، بیان می‌کند. افعال در دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی، در فرانش اندیشگانی بررسی می‌شوند و در قالب فرایندها تقسیم‌بندی می‌شوند. این پژوهش، استفاده فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن و مرد از فرایندهای مختلف را در چهارچوب دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی بررسی می‌کند و نتایج پژوهش، در حوزه جامعه‌شناسی زبان و رابطه میان زبان و جنسیت، دارای اهمیت است؛ چرا که آگاهی از میزان استفاده زبان‌آموزان از هر دسته از افعال، بر اساس فرانش اندیشگانی، با توجه به جنسیت آن‌ها، می‌تواند ابزاری مناسب، برای بررسی تأثیر جنسیت بر چگونگی بازنمایی تجربیات فارسی‌آموزان خارجی باشد. نتایج پژوهش، در حوزه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان نیز دارای اهمیت است؛ بدین صورت که آگاهی از میزان استفاده فارسی‌آموزان از هر دسته از افعال، بر اساس دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی، از دو جنبه دارای اهمیت است؛ اول این که میزان توانایی فارسی‌آموزان را در بیان تجربیاتشان در زبان مقصد نشان می‌دهد و معیار مناسبی برای ارزیابی زبان‌آموزان و کارایی دوره آموزشی آن‌ها است؛ دوم این که در مقایسه با افعال پربسامد در زبان فارسی، می‌تواند به‌عنوان ابزاری مناسب در تهیه و تدوین منابع آموزشی کارآمدتر و برای بهبود اولویت‌بندی متون آموزش زبان فارسی، به‌کار رود. رضویان و فیضی (Razavian and Feizi, 2017) در پژوهشی، در چهارچوب دستور نقش‌گرای نظام‌مند و از منظر فرانش اندیشگانی، استفاده فارسی‌آموزان خارجی از افعال مختلف را بررسی کرده‌اند؛ ولی تاکنون پژوهشی تأثیر جنسیت را بر استفاده فارسی‌آموزان خارجی از افعال را بررسی نکرده است؛ در نتیجه، این پژوهش به این موضوع می‌پردازد و در پی پاسخ‌گویی به پرسش‌های زیر است:

- ۱- توزیع کدام فرایندها در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته، بیشتر است؟
- ۲- توزیع کدام فرایندها در نوشتار فارسی‌آموزان زن، بیش از فارسی‌آموزان مرد است؟
- ۳- توزیع کدام فرایندها در نوشتار فارسی‌آموزان مرد، بیش از فارسی‌آموزان زن است؟

۱. Systemic Functional Grammar

در پاسخ به این پرسش‌ها، براساس نتایج پژوهش‌های مشابه پیشین در متون نوشتاری، فرضیه‌های زیر مطرح شدند:

- ۱- فرایندهای مادی و رابطه‌ای، پربسامدترین فرایندها در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته هستند.
- ۲- فارسی‌آموزان مرد، بیش از فارسی‌آموزان زن از فرایند مادی استفاده می‌کنند.
- ۳- فارسی‌آموزان زن، بیش از فارسی‌آموزان مرد از فرایند ذهنی استفاده می‌کنند.

۲. چهارچوب نظری

۲.۱. دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی

دستور نقش‌گرای نظام‌مند، یکی از الگوهای تحلیل گفتمان در زبان‌شناسی نقش‌گرا است که توسط مایکل هلیدی مطرح گردید.

یکی از الگوها برای تحلیل گفتمان در زبان‌شناسی نقش‌گرا، دستور نقش‌گرای نظام‌مند است که مایکل هلیدی آن را مطرح کرد. در این دستور، زبان به صورت نظامی از معناها در نظر گرفته می‌شود که با صورت همراه می‌شود (Halliday, 1985, xxvii). واحد مطالعه در دستور نقش‌گرای نظام‌مند است و بند، از لحاظ معنایی دارای سه لایه جدا، ولی مرتبط با هم است که فرانش نامیده می‌شوند. این سه لایه معنایی عبارتند از:

۱- فرانش اندیشگانی (تجربی)

۲- فرانش بین فردی

۳- فرانش متنی (Halliday, 1994, p. 34)

فرانش اندیشگانی، تجربه فرد را از جهان درون و بیرون به مفهوم تبدیل کرده است؛ مقوله‌بندی و آن را بیان می‌کند. فرانش اندیشگانی، تجربه‌های جهان را در قالب شش فرایند، بازنمایی می‌کند (Halliday & Matthiessen, 2004, pp. 170-171). عناصر هر فرایند عبارتند از: ۱- خود فرایند، ۲- شرکت‌کننده‌ها، ۳- شرایط و چگونگی انجام فرایند. (Thompson, 2004, p. 89)

۲.۱.۱. انواع فرایندها

فرایندهای اصلی شامل فرایند مادی، فرایند ذهنی و فرایند رابطه‌ای هستند. فرایندهای فرعی شامل فرایند رفتاری و فرایند کلامی و فرایند وجودی هستند. فرایندهای فرعی در مرز میان فرایندهای اصلی هستند (Halliday & Matthiessen, 2004, pp. 170-171)

۲.۱.۱.۱. فرایند مادی^۱

فرایندهای مادی، اعمال و کارهای فیزیکی و دارای کنش هستند. افعالی مثل: آمدن، رفتن، رخ دادن، نوشتن، تکان دادن و ... فرایندهای مادی را بازنمایی می‌کنند. فرایند مادی اغلب می‌تواند دارای یک یا دو مشارک اصلی باشد: (۱) «کنش‌گر^۲» که انجام‌دهنده فرایند مادی است. (۲) هدف^۳، موجودی است که عمل بر روی آن صورت می‌گیرد یا اثر می‌پذیرد. هدف می‌تواند انسان یا غیرانسان باشد. وجود هدف، در فرایندهای مادی ضروری نیست. وجود هدف، به نوع بند و فعل بستگی دارد و در فرایندهای مادی متعدی به کار می‌رود. هدف، به دو صورت کنش‌پذیر و کنش‌رو، در بندهای مادی متعدی می‌آید. وجود کنش‌گر در فرایند مادی، ضروری است؛ ولی وجود هدف ضروری نیست (Halliday & Matthiessen, 2004, pp. 179-190).

۲.۱.۱.۲. فرایند ذهنی^۴

فرایندهای ذهنی به تجربیات ما از دنیای خودآگاهی خودمان مرتبط هستند؛ ولی فرایندهای مادی با تجربه ما از جهان بیرون ارتباط دارند (Halliday & Matthiessen, 2004, p. 197). فرایندهای ذهنی، مواردی همچون احساسات، ادراکات، شناخت، تفکرات و واکنش‌های ذهنی را در بر می‌گیرند. افعالی مثل: فکر کردن، خوشحال شدن، درک کردن، فهمیدن، شناختن، خواستن، دوست داشتن، تصمیم گرفتن، ترسیدن و ... فرایند ذهنی را بیان می‌کنند. فرایند ذهنی، حتماً دو مشارک (شرکت‌کننده) دارد: (۱) حس‌گر^۵ (مدرک): شرکت‌کننده‌ای که فکر می‌کند یا حس می‌کند یا ادراک می‌کند؛ (۲) پدیده^۶: چیزی که به آن فکر می‌شود یا چیزی که حس یا درک می‌شود (هلیدی و متیسن، ۲۰۰۴: ۱۹۷-۲۰۵). مثال: سکوت مرا پریشان می‌کند. در این بند، فرایند بند، «پریشان می‌کند»، پدیده «سکوت» و مدرک «من» است (Mohajer & Nabavi, 2014, p. 45).

۲.۱.۱.۳. فرایند رابطه‌ای^۷ فرایند رابطه‌ای، به شناسایی یا توصیف پدیده‌ها می‌پردازد و ارتباط میان دو پدیده یا دو چیز را با یکدیگر نشان می‌دهد. فرایند رابطه‌ای، معمولاً با افعال ربطی نشان داده می‌شود. افعالی مثل: شدن، بودن، تبدیل شدن، به‌نظر رسیدن، شبیه بودن و فرایند رابطه‌ای را بیان می‌کنند (Halliday & Matthiessen, 2004, pp. 210-228).

۱. material process

۲. actor

۳. goal

۴. mental process

۵. sensor

۶. phenomenon

۷. relational process

۸. identifying

در آن شناسا^۱ و شناخته^۲ هستند. (۲) وصفی^۳ (اسنادی) که مشارکان در آن حامل^۴ و ویژگی^۵ هستند. (۳) ملکی^۶ که مشارکان در آن مالک^۷ و مملوک^۸ هستند. به‌عنوان مثال؛ بند «فردوسی، بزرگ‌ترین شاعر فارسی‌زبان است.»، حاوی فرایند رابطه‌ای از نوع شناسایی است که در آن، «فردوسی» مشارک شناخته، «بزرگ‌ترین شاعر فارسی‌زبان» مشارک شناسا و «است» فرایند رابطه‌ای است.

۲.۱.۱.۴. فرایند رفتاری^۹

فرایند رفتاری، فرایندی فرعی است که در مرز میان فرایندهای مادی و ذهنی قرار دارد. فرایند رفتاری، رفتارهای جسمانی و روان‌شناختی انسان را بیان می‌کند. افعالی مثل: نفس کشیدن، نگاه کردن، گریه کردن، نشستن، لبخند زدن، آواز خواندن و ... فرایند رفتاری را نشان می‌دهند. این فرایند تنها یک شرکت‌کننده به نام «رفتارگر^{۱۰}» دارد (Halliday & Matthiessen, 2004, p. 248).

۲.۱.۱.۵. فرایند کلامی^{۱۱}

به‌طور کلی، فرایند کلامی (بیانی)، مفهوم گفتن را بیان می‌کند. فرایند کلامی، فرایندی فرعی است که در مرز میان فرایندهای ذهنی و رابطه‌ای قرار دارد. افعالی مثل: گفتن، پرسیدن، دستور دادن، صحبت کردن، حرف زدن، گزارش دادن و ... فرایند کلامی را بیان می‌کنند. مشارکان فرایند کلامی، گوینده^{۱۲}، گفته^{۱۳} و مخاطب^{۱۴} هستند (Halliday & Matthiessen, 2004, pp. 252-256).

۲.۱.۱.۶. فرایند وجودی^{۱۵}

بودن یا وجود داشتن چیزی، به‌وسیله فرایند وجودی بیان می‌شود (Halliday & Matthiessen, 2004, p. 256). فرایند وجودی، فرایندی فرعی است که در مرز میان فرایندهای مادی و رابطه‌ای قرار دارد. افعالی

۱. identifier
۲. identified
۳. attributive
۴. carrier
۵. attribute
۶. possessive
۷. possessor
۸. possessed
۹. behavioural process
۱۰. behavior
۱۱. verbal process
۱۲. sayer
۱۳. verbiage
۱۴. receiver
۱۵. existential process

مثل: بودن (در معنای وجود داشتن)، وجود داشتن، باقی ماندن، ظاهر شدن، آویزان بودن و ... فرایند وجودی را بیان می‌کنند. فرایند وجودی، دارای یک شرکت کننده به نام «موجود^۱» است.

۲.۲. زبان‌شناسی اجتماعی^۲

زبان‌شناسی اجتماعی، به بررسی زبان در بافت جامعه می‌پردازد. گونه‌های زبانی متنوعی در جامعه وجود دارند. تاثیر متغیرهایی؛ از قبیل جنسیت، سن، طبقه اجتماعی، تحصیلات و قومیت بر رفتار زبانی گویشوران، در زبان‌شناسی اجتماعی بررسی می‌شود (Coates, 1986, p. 4).

۲.۳. جنسیت و زبان

جنس^۳ بیشتر، زیستی تلقی می‌گردد؛ حال آن‌که جنسیت^۴ به‌عنوان یک پدیده اجتماعی در نظر گرفته می‌شود؛ به‌طوری‌که وداک (Wodak, 1997) بیان می‌کند، ویژگی‌های فرد، جنسیت او را تعیین نمی‌کند؛ بلکه رفتار و اعمال اوست که جنسیت او را مشخص می‌کند (Wardhaugh, 2006, p. 315). در زبان‌شناسی اجتماعی، مانند سایر پژوهش‌های علوم اجتماعی، تأکید بر جنسیت است تا جنس؛ چراکه جنسیت، مقوله‌ای دارای جنبه‌های اجتماعی - فرهنگی است؛ درحالی‌که جنس، دارای جنبه‌های زیست‌شناختی و اندامی است (Modarresi, 2017, p. 199). در زمینه تفاوت‌های زبانی زنان و مردان، نگرش‌های گوناگونی وجود دارد. نقش‌های متفاوت مرد و زن، باعث کاربرد متفاوت زبان در بین آن‌ها می‌شود. با این توضیح که اگرچه در جوامع امروزی، زنان و مردان به‌طور مشترک در بیشتر فعالیت‌های اجتماعی شرکت دارند؛ ولی به‌نظر می‌رسد در بعضی از زمینه‌ها، زنان و در بعضی دیگر، مردان نقش فعال‌تری دارند. این امر باعث ایجاد تفاوت‌های زبانی میان این دو گروه می‌شود (Holmes, 1986, pp. 1-21). دیدگاه دیگری که برای توصیف و تبیین تفاوت‌های زبانی زنان و مردان بیان شده است، بر مبنای تلقی جامعه به‌عنوان یک نظام سلسله‌مراتبی از روابط قدرت است. در این دیدگاه، رفتار زبانی در جامعه بازتابی از روابط قدرت در همان جامعه است. لیکاف (Lakoff, 1975) این ادعا را مطرح می‌کند که مردان، غالب و زنان فاقد قدرت هستند (Wardhaugh, 2006, p. 327).

لیکاف (Lakoff, 1975, pp. 52-54) بیان می‌کند که گفتار زنان و مردان، دارای تفاوت‌هایی است. بعضی از ویژگی‌های گفتار زنان، از نظر لیکاف عبارتند از: (۱) استفاده فراوان از تردیدنماها^۵؛ تردیدنماها، شک و تردید گوینده را نشان می‌دهند. در زبان فارسی، واژه‌هایی از قبیل: خب، شاید، می‌دونی؛ از جمله تردیدنماها هستند. (۲) استفاده

۱. existent

۲. sociolinguistics

۳. sex

۴. gender

۵. hedges

از صورت‌های مؤدبانۀ زبان و به کار نبردن دشواژه‌ها^۱ (۳) به کار بردن تشدیدکننده‌ها^۲ در زبان همچون «خیلی» (۴) به کار بردن صفات تهی^۳ مثل «دوست داشتنی». چون این صفات دارای معنای دقیق و صریحی نیستند، صفات تهی نامیده می‌شوند. (۵) استفاده بیشتر از نقل قول مستقیم؛ (۶) زنان دارای واژگان و عبارات زبانی خاص خود هستند که مردان از آن‌ها استفاده نمی‌کنند. (در زبان فارسی، عبارات زبانی مانند: خدا مرگم بده، اوا خواهر و اوا خاک عالم). (۷) زنان، زبان خشن یا مردانه را به کار نمی‌برند. بیان احساسات و عواطف در زبان زنان، بیش از زبان مردان است. (۸) به کار بردن گفتار غیرمستقیم به منظور تقاضا و درخواست. هلمز (Holmes, 1998) در بیان فهرستی تحت عنوان «تکنیک‌های همگانی زبان‌شناسی اجتماعی»^۴، ادعاهایی قابل آزمایش را بیان می‌نماید:

۱) الگوهای کاربرد زبان در زنان و مردان، متفاوت است.

۲) زنان بیش از مردان تمایل به تمرکز بر نقش‌های اثرگذار و عاطفی در یک تعامل دارند.

۳) زنان بیش از مردان تمایل به استفاده از عبارات زبانی بیان‌کننده هم‌بستگی دارند.

۴) زنان تمایل دارند که روش‌هایی را به کار گیرند که باعث حفظ و افزایش هم‌بستگی در تعامل می‌شود؛ ولی مردان گرایش به تعامل به روش‌هایی دارند (به‌ویژه در بافت‌های رسمی) که باعث افزایش قدرت و منزلتشان می‌شود.

۵) زنان از نظر استفاده از سبک‌های زبانی، انعطاف‌پذیری بیشتری نسبت به مردان دارند. در گفتار زنان و مردان تفاوت‌هایی وجود دارد که بی‌شک بعضی از آن‌ها واقعی هستند. برای اطمینان از هر تفاوت واقعی باید متغیرهای دیگری؛ مانند نژاد، قومیت، فرهنگ، طبقه اجتماعی، تخیلات، نوع گفتمان و عضویت در گروه بررسی شوند (Wardhaugh, 2006, pp. 322-323).

۴.۲. **گونه نوشتاری**^۵ زبان نوشتار در جوامع، نقش مهمی دارد؛ تا آنجا که ما زبان نوشتاری را گونه معتبر برای یادگیری در نظر می‌گیریم؛ ولی گفتار، میلیون‌ها سال قبل از نوشتار به وجود آمده است (Halliday, 1989, p. 7). گونه نوشتاری زبان فارسی، یک‌دست‌تر و یکپارچه‌تر از گونه گفتاری است. گونه معیار نوشتاری زبان فارسی، همان گونه رسمی است که تحصیل‌کردگان در جامعه از آن استفاده می‌کنند و در حوزه‌های مختلف اجتماعی، آموزشی، اداری و ارتباطی به کار می‌رود (safarmoghdam, 2013, pp. 51-52). در این پژوهش، به گونه نوشتاری فارسی می‌پردازیم.

۱. taboo Words

۲. intensifiers

۳. empty adjectives

۴. sociolinguistic universal tendencies

۵. written variant

۳. پیشینه پژوهش

پژوهش‌هایی در حوزه دستور نقش‌گرای نظام‌مند و فرانش اندیشگانی در ایران انجام شده‌اند که برخی از آن‌ها عبارتند از:

- تبریزی‌منش (Tabrizi Manesh, 2006)، فرایندها و مشارکان را در کتاب‌های «فارسی بیاموزیم»، در چهارچوب دستور نقش‌گرای نظام‌مند و فرانش اندیشگانی بررسی کرده است. در پایان، به این نتیجه می‌رسد که پرسامدترین فرایندها در کتاب‌های «فارسی بیاموزیم»، فرایندهای رابطه‌ای و مادی هستند.

- ابوالحسنی و میرملک ثانی (Abolhasani & MirmalakSani, 2008) در پژوهشی، فرایندهای کتاب‌های درسی دانشگاهی در رشته‌های علوم پایه و علوم انسانی را در چهارچوب دستور نقش‌گرا بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که در متون علوم پایه، فرایندهای مادی و رابطه‌ای، بیشترین فراوانی را دارند و در کتاب‌های علوم انسانی، فرایندهای ذهنی و کلامی بیشتر به کار رفته‌اند.

- رضویان و فیضی (Razavian and Feizi, 2017)، در چهارچوب دستور نقش‌گرای نظام‌مند و از منظر فرانش اندیشگانی، استفاده فارسی‌آموزان خارجی، از افعال مختلف را بررسی نموده و در پایان، به این نتیجه می‌رسد که پرسامدترین فرایندها در نوشتار و گفتار فارسی‌آموزان، فرایندهای مادی و رابطه‌ای هستند.

- رضانی و رستم‌بیک تفرشی (Ramezani & Rostambeik Tafreshi, 2015) در پژوهشی، فرایندهای کتاب زبان انگلیسی هفتم را بررسی نمودند و در پایان، به این نتیجه رسیدند که پرسامدترین فرایند، فرایند رابطه‌ای است.

- مدرسی و حاجی‌زاده (Modarresi Tehrani & Hajizadeh, 2016) در پژوهشی، فرایندهای چهار متن تألیفی و ترجمه‌ای پزشکی را بررسی کردند و در پایان دریافتند که بسامد وقوع فرایند مادی در متن‌های ترجمه‌ای، کمتر از متن‌های تألیفی بوده؛ درحالی‌که بسامد فرایندهای وجودی بیشتر بوده است.

- محمدنژاد عالی زمینی و الهیان (Mohammadnezhad Alizamini and Elahian, 2017) در پژوهشی، فرایندهای کتاب‌های آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان را در چهارچوب دستور نقش‌گرا بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که فرایند رابطه‌ای، پرسامدترین فرایند است.

- آقاگل‌زاده و دیگران (Aghagolzade et al., 2011)، به تجزیه و تحلیل چند داستان از صادق هدایت و جلال آل احمد، از منظر دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی پرداخته‌اند. آن‌ها بسامد انواع فرایندها را مشخص‌کننده سبک نویسنده می‌دانند.

برخی از نتایج این پژوهش عبارتند از:

۱) آل احمد بیش از هدایت، فرایند مادی را به کار برده است که این به معنای واقع‌گرا بودن آل احمد است؛

۲) هدایت بیش از آل احمد، فرایند رفتاری را به کار برده است که این به معنای توجه هدایت به انسان است.

پژوهش‌های اندکی در حوزه دستور نقش‌گرای نظام‌مند و فرانش‌اندیشگانی و رابطه آن با جنسیت در ایران، انجام شده‌اند که برخی از آن‌ها عبارتند از:

- دستجردی کاظمی (Dastjerdi kazemi, 2010) گفتار کودکان فارسی‌زبان را در چهارچوب دستور نقش‌گرای نظام‌مند و از منظر فرانش‌اندیشگانی و متنی بررسی کرده است. برخی از نتایج این پژوهش عبارتند از:

(۱) دختران در مقایسه با پسران، برای توصیف داستان‌ها، از بندهای بیشتری استفاده کرده‌اند؛ (۲) پسران بیش از دختران، فرایند مادی را به کار برده‌اند؛ (۳) دختران بیش از پسران، فرایند ذهنی را به کار برده‌اند.
- رضایی (Rezaei, 2012) در پایان‌نامه خود، به رابطه میان جنسیت و گزینش واژه‌ها در اشعار سیمین بهبهانی، فروغ فرخ‌زاد، سهراب سپهری و احمد شاملو، از منظر دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی و فرانش‌اندیشگانی پرداخته است. او در پایان به این نتیجه می‌رسد که زنان و مردان، تفاوت قابل‌توجهی در استفاده از فرایندها ندارند.

پژوهش‌های خارجی زیادی در حوزه زبان و جنسیت انجام شده‌اند که برخی از آن‌ها عبارتند از:

- لیکاف (Lakoff, 1973) در مقاله «زبان و جایگاه زن»، بیان می‌کند که زنان چون ظرفیت قدرت‌طلبی ندارند، خود را بدون قدرت در نظر می‌گیرند و رفتارهای زبانی از خود بروز می‌دهند که نشان‌دهنده عدم قاطعیت و شک و تردید آن‌ها است. برخی از مشخصه‌های زبانی زنان، از نظر لیکاف عبارتند از: به‌کارگیری زبان مؤدبانه، پُرکننده‌ها^۱، صفات تهی^۲ و تشدیدکننده‌ها.

پژوهش‌های خارجی زیادی در حوزه دستور نقش‌گرای نظام‌مند و فرانش‌اندیشگانی و رابطه آن با جنسیت، انجام شده‌اند که برخی از این آن‌ها عبارتند از:

- گالاردو (Gallardo, 2001)، در پایان‌نامه خودش با عنوان «چرا زنان نمی‌توانند مثل مردان صحبت کنند: یک تحقیق در نمایش‌نامه پیگمالیون^۳ اثر برنارد شاو^۴» با استفاده از دستور نقش‌گرای نظام‌مند، به تحلیل شخصیت‌های مرد و زن پرداخته است. نتایج تحقیق بدین ترتیب است که مردان، از فرایند مادی بیشتر از زنان استفاده می‌کنند و زنان از فرایند ذهنی، بیشتر از مردان استفاده می‌کنند.

- ژانگ (Zhang, 2017)، در مقاله‌ای به بررسی اولین مناظره تلویزیونی بین ترامپ و کلینتون از منظر دستور نقش‌گرای نظام‌مند می‌پردازد. او پس از تحلیل داده‌ها، به این نتیجه می‌رسد که هر دو نامزد ریاست جمهوری،

۱. filler

۲. empty adjectives

۳. Pygmalion

۴. Bernard Shaw

با استفاده از فرایند مادی، قدرت و عزم خود را نشان دادند و با استفاده از فرایند ذهنی، به دنبال تاثیر قرار دادن مخاطب هستند.

- امیلیا و دیگران (Emilia, et. al., 2017)، در مقاله‌ای با عنوان «جنسیت در کلاس‌های آموزش زبان انگلیسی: تحلیل گذرایی کتاب‌های آموزش زبان انگلیسی برای دانش‌آموزان اندونزیایی» به بررسی متون آموزشی زبان انگلیسی پرداخته‌اند و به این نتایج رسیده‌اند که هم شخصیت‌های مرد و هم شخصیت‌های زن، از فرایند مادی، بیش از فرایندهای دیگر استفاده کرده‌اند؛ البته مردان بیش از زنان، از فرایند مادی استفاده کرده‌اند.

۴. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر، یک پژوهش توصیفی - تحلیلی و مقایسه‌ای است. از آنجا که هدف این پژوهش، بررسی تأثیر متغیر جنسیت بر تفاوت‌های نوشتاری فارسی‌آموزان خارجی سطح پیشرفته (فارسی‌آموزانی که دوره آموزش زبان فارسی را گذرانده و در امتحان پایانی شرکت کرده‌اند) است، تا حد امکان، تأثیر متغیرهای دیگر اجتماعی محدود شدند؛ بدین ترتیب که زبان مادری همه فارسی‌آموزانی که نوشتار آن‌ها بررسی گردیدند، عربی و ملیت آن‌ها عراقی است. سن آن‌ها بین ۱۸ تا ۲۲ سال است و میزان تحصیلات آن‌ها، دیپلم است. بیشتر آن‌ها از طبقه متوسط جامعه هستند؛ دین آن‌ها اسلام و مذهبشان، شیعه است.

در این پژوهش، برای جمع‌آوری داده‌ها، از منابع کتابخانه‌ای و نوشتار فارسی‌آموزان خارجی سطح پیشرفته زن و مرد استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش، تعدادی از فارسی‌آموزان خارجی مراکز داخل کشور است. در این پژوهش، از پیکره‌ای شامل نوشتار ۲۴۸ نفر از فارسی‌آموزان عرب‌زبان خارجی سطح پیشرفته زن و مرد مرکز آموزش زبان فارسی دانشگاه فردوسی مشهد استفاده شده است. شیوه نمونه‌گیری، نمونه‌گیری تصادفی ساده است. نوشتار انتخاب شده برای پژوهش، مربوط به آزمون پایان دوره زبان‌آموزی فارسی‌آموزان است (برای همسان‌سازی نوشتار فارسی‌آموزان، از نظر مهارت زبانی، نوشتار فارسی‌آموزانی انتخاب شد که دارای متن‌های خوش‌ساخت از نظر دستوری و معنایی بودند). روش کار به این ترتیب انجام شد که در ابتدا، نوشتار ۲۴۸ نفر از فارسی‌آموزان، بر مبنای جنسیت تقسیم‌بندی شد (۱۲۴ نفر زن و ۱۲۴ نفر مرد)؛ سپس تمام فعل‌های مورد استفاده در نوشتار فارسی‌آموزان مرد و زن، بر مبنای تقسیم‌بندی هلیدی مشخص گردید. تعداد و درصد توزیع انواع فرایندها، تعیین گردید و نتایج حاصل از آن با هم مقایسه شد. در نهایت، نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن و مرد، در قالب نمودار توزیع فرایندها مورد مقایسه قرار گرفتند. در مقایسه نتایج، از آزمون آماری خی دو، برای اطمینان از معنادار بودن تفاوت‌ها میان زنان و مردان استفاده شد.

۵. ارائه و واکاوی داده‌ها

۵.۱. ارائه داده‌ها ۵.۱.۱. نمونه‌هایی از فرایند مادی

(۱) من دیروز با اینترنت یک روسری گرفتم (زن، عراقی). (۲) من بعضی اوقات از اینترنت خرید می‌کنم (مرد، عراقی). (۳) بعضی وقت‌ها مردم در مترو همدیگر را هل می‌دهند (مرد، عراقی). (۴) مردم به‌خاطر بیکاری از شهرهای کوچک و روستاها به شهرهای بزرگ مهاجرت می‌کنند (مرد، عراقی).

۵.۱.۲. نمونه‌هایی از فرایند ذهنی

(۵) من همیشه از سرعت کم اینترنت عصبانی می‌شوم (زن، عراقی).
(۶) من از خرید اینترنتی می‌ترسم (زن، عراقی).
(۷) من درباره خرید اینترنتی نمی‌دانستم (زن، عراقی).
(۸) من مترو را اصلاً دوست ندارم. من در مترو خیلی ناراحت شدم (مرد، عراقی).
(۹) من حتماً قبل از خرید کردن فکر می‌کنم (مرد، عراقی).

۵.۱.۳. نمونه‌هایی از فرایند رابطه‌ای

(۱۰) خرید اینترنتی مفید است (مرد، عراقی).
(۱۱) بغداد شهر بزرگی است (مرد، عراقی).
(۱۲) اینترنت باعث راحتی می‌شود (مرد، عراقی).
(۱۳) در اینترنت چیزها ارزانتر است (زن، عراقی).
(۱۴) مشهد به کربلا شبیه است (مرد، عراقی).
(۱۵) قبلاً خرید کردن فقط حضوری بود؛ ولی به‌زودی، به خرید اینترنتی تبدیل می‌شود (مرد، عراقی).

۵.۱.۴. نمونه‌هایی از فرایند رفتاری

(۱۶) ..چون با اینترنت در خانه می‌نشینیم و کالاها را نگاه می‌کنیم و ... (مرد، عراقی).
(۱۷) مردم در شهرهای بزرگ به‌سختی نفس می‌کشند (زن، عراقی).
(۱۸) مردم در شهرهای بزرگ معمولاً لبخند نمی‌زنند (زن، عراقی).

۵.۱.۵. نمونه‌هایی از فرایند کلامی

(۱۹) این فیلم درباره اینترنت صحبت می‌کند (زن، عراقی).
(۲۰) آقای دکتر درباره مزایای خرید اینترنتی حرف زد (زن، عراقی).
(۲۱) الان من از شما می‌پرسم که به‌نظر شما، بالاخره خریدن از اینترنت خوب است یا نه (زن، عراقی).

۵.۱.۶. نمونه‌هایی از فرایند وجودی

(۲۲)..... چون امام رضا در مشهد است (مرد، عراقی).

(۲۳) خانه من در یک شهر کوچک است (زن، عراقی).

۵.۲. واکاوای داده‌ها

بررسی فرایندها در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته، بر اساس «دستور نقش‌گرای نظام‌مند» هلیدی نشان می‌دهد که تعداد کل فرایندها در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته ۳۱۱۶ مورد است. تعداد کل فرایندها در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن، ۱۵۷۴ مورد و تعداد کل فرایندها در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته مرد، ۱۵۴۲ مورد است. بنابراین، در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن، فرایندهای بیشتری به کار رفته است. درصد و نوع فرایندهای به کار رفته در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته، به شرح زیر هستند:

جدول ۱. تعداد و درصد انواع فرایندهای به کار رفته در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته

نوع فرایند	فراوانی	درصد
مادی	۱۱۴۹	۳۶٫۸۷
رابطه‌ای	۹۶۶	۳۱
ذهنی	۳۸۶	۱۲٫۳۸
رفتاری	۲۸۳	۹٫۰۸
کلامی	۱۰۲	۳٫۲۷
وجودی	۲۳۰	۷٫۳۸
جمع کل	۳۱۱۶	۱۰۰

همان‌طور که در جدول (۱) مشخص شده است، در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته، فرایند مادی ۱۱۴۹ مورد، فرایند رابطه‌ای ۹۶۶ مورد، فرایند ذهنی ۳۸۶ مورد، فرایند رفتاری ۲۸۳ مورد، فرایند کلامی ۱۰۲ مورد، فرایند وجودی ۲۳۰ مورد را به خود اختصاص داده‌اند. ترتیب فرایندهای شش‌گانه در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته عبارتند از: فرایند مادی، رابطه‌ای، ذهنی، رفتاری، وجودی، کلامی. فرایندهای مادی و رابطه‌ای، به ترتیب با ۱۱۴۹ و ۹۶۶ تکرار، پربسامدترین فرایندها در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته هستند.

درصد و نوع فرایندهای به کار رفته در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته، به تفکیک جنسیت به شرح زیر

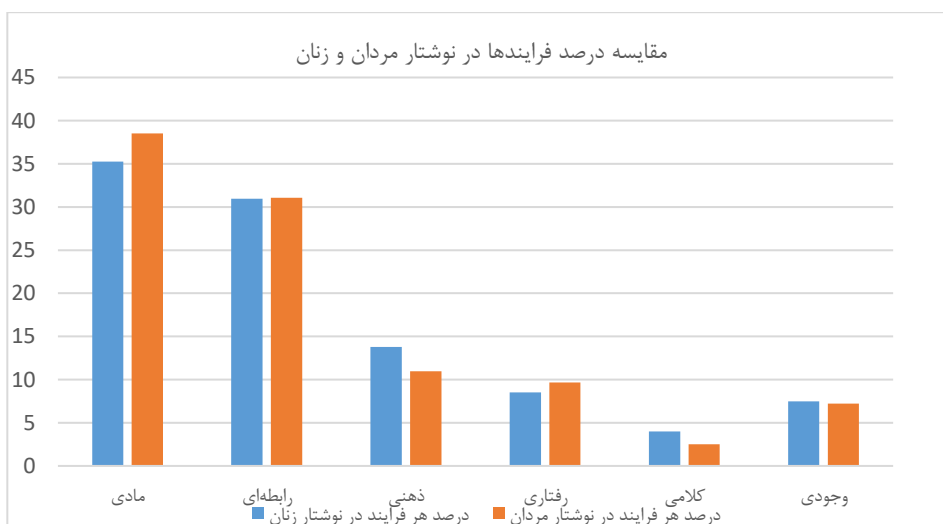
هستند:

جدول ۲. تعداد و درصد انواع فرایندهای به کاررفته در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته مرد

نوع فرایند	فراوانی	درصد
مادی	۵۹۴	۳۸،۵۲
رابطه‌ای	۴۷۹	۳۱،۰۶
ذهنی	۱۶۹	۱۰،۹۵
رفتاری	۱۴۹	۹،۶۶
کلامی	۳۹	۲،۵۲
وجودی	۱۱۲	۷،۲۶
جمع کل	۱۵۴۲	

جدول ۳. تعداد و درصد انواع فرایندهای به کار رفته در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن

نوع فرایند	فراوانی	درصد
مادی	۵۵۵	۳۵،۲۶
رابطه‌ای	۴۸۷	۳۰،۹۴
ذهنی	۲۱۷	۱۳،۷۸
رفتاری	۱۳۴	۸،۵۱
کلامی	۶۳	۴
وجودی	۱۱۸	۷،۴۹
جمع کل	۱۵۷۴	

نمودار ۱. مقایسه درصد کاربرد فرایندها در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن و مرد

همان‌طورکه در نمودار (۱) نشان داده شده است، ترتیب فرایندهای شش‌گانه در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته، هم در زنان و هم در مردان، یکسان است و عبارت است از: (۱) فرایند مادی، (۲) فرایند رابطه‌ای، (۳)

فرایند ذهنی، (۴) فرایند رفتاری، (۵) فرایند وجودی (۶) فرایند کلامی. نتایج تحقیق (جدول‌های ۲ و ۳) نشان می‌دهند که زنان، ۱۵۷۴ بار از فرایندهای مختلف در نوشتار خود استفاده کرده‌اند و مردان، ۱۵۴۲ بار از فرایندهای مختلف استفاده کرده‌اند؛ یعنی زنان، ۳۲ بار بیشتر از مردان، از فرایندهای مختلف استفاده کرده‌اند.

همان‌طور که جدول‌های (۲) و (۳) نشان می‌دهند، فرایند مادی و رابطه‌ای در نوشتار مردان، به ترتیب ۵۹۴ و ۴۷۹ مورد (۳۸،۵۲ درصد و ۳۱،۰۶ درصد) و در در نوشتار زنان، به ترتیب ۵۵۵ و ۴۸۷ مورد (۳۵،۲۶ درصد و ۳۰،۹۴ درصد) است. در نتیجه، فرایندهای مادی و رابطه‌ای، پربسامدترین فرایندها در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن و مرد هستند.

داده‌ها نشان می‌دهد که مردان ۳۸،۵۲ درصد (۵۹۴ بار) از فرایند مادی استفاده کرده‌اند و زنان، ۳۵،۲۶ درصد (۵۵۵ بار) از فرایند مادی استفاده کرده‌اند؛ یعنی مردان ۳،۲۶ درصد بیشتر از زنان، از فرایند مادی استفاده کرده‌اند.

نتایج تحقیق نشان می‌دهد؛ مردان ۳۱،۰۶ درصد (۴۷۹ بار) از فرایند رابطه‌ای استفاده کرده‌اند و زنان، ۳۰،۹۴ درصد (۴۸۷ بار) از فرایند رابطه‌ای استفاده کرده‌اند. در استفاده از فرایند رابطه‌ای، اختلاف مردان و زنان ناچیز (۰،۱۲ درصد) است. هم در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن و هم نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته مرد، فرایند رابطه‌ای، دومین فرایند پربسامد است.

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که زنان، ۱۳،۷۸ درصد (۲۱۷ بار) از فرایند ذهنی در نوشتار خود استفاده کرده‌اند و مردان، ۱۰،۹۵ درصد (۱۶۹ بار) از فرایند ذهنی استفاده کرده‌اند؛ یعنی زنان ۲،۸۳ درصد بیشتر از مردان، از فرایند ذهنی استفاده کرده‌اند.

فرایندهای وجودی و کلامی، به ترتیب با ۲۳۰ و ۱۰۲ بار تکرار، کم‌بسامدترین فرایندها در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته هستند.

۶. تفسیر داده‌ها

همان‌طور که در جدول (۱) مشخص است، فرایندهای مادی و رابطه‌ای در هر دو جنسیت، پربسامدترین فرایندها هستند. همان‌طور که هلیدی گفته است، فرایندهای مادی و رابطه‌ای، معمولاً در متون مختلف غالب هستند (Halliday, 1985, p. 174). این نتیجه پژوهش، بر نتایج پژوهش‌های پیشین در زبان فارسی نیز منطبق است.

از جمله می‌توان به پایان‌نامه تبری‌منش (Tabrizi Manesh, 2006, p. 131) اشاره نمود که بیان می‌کند؛ فرایندهای مادی و رابطه‌ای در گونه نوشتاری، بالاترین بسامد را دارند. همچنین، رضویان و فیضی (Razavian and Feizi, 2017) بیان می‌کنند که فرایند مادی و رابطه‌ای، بیشترین میزان کاربرد در گفتار و نوشتار فارسی‌آموزان را به خود اختصاص داده است.

همان‌طور که در جدول‌های (۱) و (۲) و (۳) مشخص است، زنان بیشتر از مردان در نوشتار خود، از فرایندهای مختلف استفاده کرده‌اند. همان‌طور که جیمز و دراکیک (James & Drakich, 1993) می‌گویند، انتظار می‌رود که زنان بیش از مردان، از صحبت کردن به‌منظور ایجاد و حفظ روابط شخصی استفاده نمایند (Wardhaugh, 2006, p. 325). استفاده بیشتر زنان از فرایندهای مختلف، به‌معنای استفاده از بندهای بیشتر در نوشتار آن‌هاست که به‌نوعی، دیدگاه جیمز و دراکیک را تأیید می‌کند. در پژوهش دستجردی کاظمی (Dastjerdi kazemi, 2010) نیز دختران در توصیفاتشان، نسبت به پسران از بندهای بیشتری استفاده می‌کنند.

همان‌طور که در جدول‌های (۲) و (۳) مشخص است، مردان ۳/۲۶ درصد بیشتر از زنان از فرایند مادی استفاده کرده‌اند. استفاده فراوان از فرایند مادی، دیدگاه واقع‌گرایانه نویسندگان را نشان می‌دهد. چون نویسندگان به‌منظور تصویرسازی جهان بیرون، با به‌کارگیری ابزار فراتنش تجربی (نظام‌گذاری)، از فرایند مادی بیشتر استفاده می‌کنند. به این علت که فرایند مادی، بیشتر برای انتقال مفاهیم عینی و کنشی استفاده می‌شود، این نتیجه‌گیری، قابل‌قبول به‌نظر می‌رسد (Aghagolzade et al., 2011). معمولاً مردان بیشتر از زنان، واقع‌گرا می‌باشند و از فرایندهایی که کنشی و عینی‌تر هستند، بیشتر استفاده می‌کنند؛ در نتیجه مردان بیش از زنان، از فرایند مادی استفاده می‌کنند. این نتیجه پژوهش، بر نتایج پژوهش‌های پیشین در زبان فارسی نیز منطبق است. از جمله می‌توان به رساله دستجردی کاظمی (Dastjerdi kazemi, 2010) اشاره نمود که بیان می‌کند؛ پسران بیشتر از دختران از فرایندهای مادی استفاده می‌کنند. در پژوهش گالاردو (Gallardo, 2001) نیز مردان بیش از زنان، از فرایند مادی استفاده کرده‌اند. فرایندهای مادی که مردان در نوشتار خود استفاده کرده‌اند، افعالی مانند: «مهاجرت کردن»، «مسافرت کردن»، «پیاده رفتن» و ... هستند. همان‌طور که اوانس و دیویس (Evans & Davies, 2000) و امیلیا و دیگران (Emilia, et. al., 2017) بیان کرده‌اند؛ استفاده از این افعال، بیان‌گر این صفات در شخصیت مردان است: فعال^۱، خطرپذیر^۲، ماجراجو^۳ و مستقل^۴. همان‌طور که ژانگ (Zhang, 2017, p. 70) می‌گوید؛ استفاده از فرایند مادی نشان‌دهنده قدرت و عزم‌گوینده آن است.

تحلیل آماری این فرضیه که در نوشتار فارسی‌آموزان خارجی سطح پیشرفته، مردان بیش از زنان از فرایند مادی استفاده می‌کنند، به شرح زیر است:

فرض صفر: احتمال استفاده زنان و مردان از فرایند مادی، به یک میزان است.

برای آزمون فرض صفر، از آزمون خی دو استفاده می‌کنیم.

^۱. active

^۲. risk-taker

^۳. adventurous

^۴. independent

چون مقدار به‌دست آمده، بیش از ۰,۰۵ ($p > 0.05$) است؛ بنابراین، فرض صفر پذیرفته شد. پس استقلال زن و مرد پذیرفته می‌شود؛ یعنی این فرضیه پژوهش که در نوشتار فارسی‌آموزان خارجی سطح پیشرفته، مردان بیش از زنان از فرایند مادی استفاده می‌کنند، از نظر آماری رد می‌شود.

جدول ۴. تحلیل آماری این فرضیه که مردان بیش از زنان، از فرایند مادی استفاده می‌کنند

رده مرد و زن	مردان(۱)	زنان(۲)	کل
مشاهدات در هر رده	۵۹۴	۵۵۵	۱۱۴۹
برآورد احتمال- سهم حضور هر کدام	۰,۵۱۶۹۷۱۲۷۹	۰,۴۸۳۰۲۸۷۲۱	۱
برآورد احتمال تحت فرض صفر	۰,۵	۰,۵	۱
مقادیر مورد انتظار	۵۷۴,۵	۵۷۴,۵	۱۱۴۹

همان‌طور که در جدول‌های (۲) و (۳) مشخص است، هم در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن و هم نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته مرد، فرایند رابطه‌ای، دومین فرایند پرسامد است. استفاده فراوان از فرایند رابطه‌ای در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته نشان می‌دهد که توصیف پدیده‌ها در متن، به‌خوبی برای مخاطب انجام شده است و ویژگی‌های موقعیت‌ها، به‌خوبی به شرکت‌کنندگان در فرایندها نسبت داده شده‌اند.

همان‌طور که در جدول‌های (۲) و (۳) مشخص است، زنان ۲/۸۳ درصد بیشتر از مردان از فرایند ذهنی استفاده کرده‌اند. زنان بیشتر از مردان تمایل دارند که احساسات خود را بیان کنند و آن را با دیگران به اشتراک بگذارند؛ همچنین زنان بیشتر تمایل دارند که مفاهیم انتزاعی را بیان کنند. یکی از کارکردهای فرایند ذهنی، بیان احساسات گوینده می‌باشد. این موضوع که زنان بیش از مردان به بیان احساسات فردی خود می‌پردازند، از نتایجی است که محققان دیگر بر آن تاکید کرده‌اند؛ از آن جمله می‌توان به تحقیق جیمز و دراکیک (James & Drakich, 1993) اشاره نمود که بیان می‌کنند؛ انتظار می‌رود، زنان بیش از مردان درباره احساسات فردی و دیگر موضوعات اجتماعی، احساسی مرتبط با روابط میان‌فردی صحبت کنند (Wardhaugh, 2006, p. 325). همین‌طور، بر مبنای «تکنیک‌های همگانی زبان‌شناسی اجتماعی» که هلمز (Holmes, 1998) بیان می‌نماید، الگوهای کاربرد زبان در زنان و مردان، متفاوت است و زنان بیش از مردان، بر نقش‌های عاطفی زبان در تعامل تأکید دارند و در تعامل، به‌دنبال شیوه‌هایی برای حفظ و افزایش هم‌بستگی با دیگران هستند (Wardhaugh, 2006, p. 322)؛ بر این اساس، زنان با استفاده بیشتر از فرایندهای ذهنی، نقش‌های عاطفی زبان را بازنمایی می‌کنند و در پی افزایش هم‌بستگی با دیگران هستند. از نظر لیکاف (Lakoff, 1975, pp. 52-54)، نوشتار زنان، ویژه خود آن‌هاست. به‌همین دلیل، از اصطلاح نوشتار زنانه استفاده می‌کند که اصطلاحی در فمینیسم فرانسوی است و به گفتمانی اشاره دارد که ویژه زنان است و به عواطف و ناشناخته‌ها نزدیک‌تر است. مولاک (Mulac, 1999) بیان می‌کند که مردان بیشتر درباره امور واقعی صحبت می‌کنند و زنان بیشتر درباره مسائل احساسی و عاطفی صحبت می‌کنند. به‌نظر گالاردو (Gallardo, 2001)، استفاده بیشتر زنان از فرایند ذهنی، نشان‌دهنده این است که

زنان بیشتر تمایل دارند که در روابط اجتماعی با مردم باشند و در تعامل اجتماعی با مردم درگیر شوند. وی همچنین بیان می‌کند که زنان بیشتر از فرایند ذهنی که بیان‌کننده احساسات، عواطف و صمیمیت است، استفاده می‌کنند. ژانگ (Zhang, 2017, p. 70) می‌گوید؛ شخصی که بیشتر از فرایند ذهنی استفاده می‌کند، به‌دنبال تحت تاثیر قرار دادن مخاطب است. در پژوهش دستجردی کاظمی (Dastjerdi kazemi, 2010) نیز دختران بیشتر از پسران، از فرایندهای ذهنی استفاده کرده‌اند.

تحلیل آماری این فرضیه که در نوشتار فارسی‌آموزان خارجی سطح پیشرفته، زنان بیش از مردان از فرایند ذهنی استفاده می‌کنند، به شرح زیر است:
فرض صفر: احتمال استفاده زنان و مردان از فرایند ذهنی، به یک میزان می‌باشد.
برای آزمون فرض صفر از آزمون خی دو استفاده می‌کنیم.

چون مقدار به‌دست آمد، کمتر از $0,05$ است؛ بنابراین، فرض صفر رد شد. برای تصمیم‌گیری، با توجه به تعداد مشاهدات، تصمیم معقول، استفاده بیشتر زنان از فرایند ذهنی است؛ یعنی این فرضیه پژوهش که در نوشتار فارسی‌آموزان خارجی سطح پیشرفته، زنان بیش از مردان، از فرایند ذهنی استفاده می‌کنند، از نظر آماری، پذیرفته می‌شود.

جدول ۵. تحلیل آماری این فرضیه که زنان بیش از مردان از فرایند ذهنی استفاده می‌کنند

کل	زنان (۲)	مردان (۱)	رده مرد و زن
۳۸۶	۲۱۷	۱۶۹	مشاهدات در هر رده
۱	۰,۵۶۲۱۷۶۱۶۶	۰,۴۳۷۸۲۳۸۳۴	برآورد احتمال - سهم حضور هر کدام
۱	۰,۵	۰,۵	برآورد احتمال تحت فرض صفر
	۱۹۳	۱۹۳	مقادیر مورد انتظار

۷. نتیجه‌گیری

با بررسی فرایندهای به‌کاررفته در نوشتار فارسی‌آموزان خارجی سطح پیشرفته، مشخص شد که فرایندهای مادی و رابطه‌ای در هر دو جنسیت، پربسامدترین فرایندها هستند. بر اساس دیدگاه هلیدی، این نتیجه در متون مختلف، قابل انتظار است (Halliday, 1985, p. 174). فرایندهای وجودی و کلامی، کم‌بسامدترین فرایندها در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته هستند. ترتیب فرایندهای شش‌گانه در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته، هم در زنان و هم در مردان، یکسان است و عبارت است از: (۱) فرایند مادی، (۲) فرایند رابطه‌ای، (۳) فرایند ذهنی، (۴) فرایند رفتاری، (۵) فرایند وجودی، (۶) فرایند کلامی.

توزیع فرایندها در نوشتار فارسی‌آموزان سطح پیشرفته زن و مرد، دارای تفاوت‌های زیر هستند:

۱. زنان بیشتر از مردان در نوشتار خود از فرایندهای مختلف استفاده کرده‌اند؛ یعنی زنان از بندهای بیشتری در نوشتار خود استفاده کرده‌اند.

۲. زنان به‌طور معناداری از نظر آماری، بیش از مردان از فرایند ذهنی استفاده کرده‌اند. زنان با استفاده بیشتر از فرایندهای ذهنی، نقش‌های عاطفی زبان را بازنمایی می‌کنند و در پی افزایش هم‌بستگی با دیگران هستند. این رفتار زبانی زنان، منطبق بر اصول جهانی زبان‌شناسی اجتماعی است که هلمز بیان کرده است (Wardhaugh, 2006 p. 322).
۳. مردان بیشتر از زنان، از فرایند مادی استفاده کرده‌اند؛ البته این تفاوت از نظر آماری معنادار نیست. مردان از افعالی مانند: «مهاجرت کردن»، «مسافرت کردن»، «پیاپی رفتن» و ... در نوشتار خود استفاده کرده‌اند که این افعال، بیانگر صفات فعال، خطرپذیر، ماجراجو و مستقل در شخصیت مردان است (Evans & Davies, 2000; Emilia, et. al., 2017).

فهرست منابع:

- ابوالحسنی، زهرا، میرملک ثانی، مریم. (۱۳۸۷). بررسی کتاب‌های درسی دانشگاهی بر اساس نظریه نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی و مقایسه آن با متون همسان غیردرسی، معرفی یک پایان‌نامه، پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی: سخن سمت، دوره ۱۳، شماره ۲۰، صص ۱۲۹-۱۴۴.
- آقاگل‌زاده، فردوس. (۱۳۸۴). کاربرد آموزه‌های زبان‌شناسی نقش‌گرا در تجزیه و تحلیل متون ادبی. *مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه مشهد*، شماره ۱۴۹- تابستان ۱۳۸۴.
- آقاگل‌زاده، فردوس؛ کردزعفرانلو کامبوزیا، عالییه و رضویان، حسین. (۱۳۹۰). سبک‌شناسی داستان براساس فعل: رویکرد نقش‌گرا. *فصل‌نامه تخصصی سبک‌شناسی نظم و نثر فارسی (بهار ادب) علمی - پژوهشی*، سال چهارم، شماره اول، بهار، شماره ۱۱، صص ۲۴۳-۲۵۴.
- تبریزی‌منش، معصومه. (۱۳۸۵). بررسی مجموعه فارسی بیاموزیم (آموزش زبان فارسی) از منظر فرانتش تجربی براساس چارچوب نظری دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.
- دستجردی کاظمی، مهدی. (۱۳۸۸). توصیف گفتار دانش‌آموزان پایه اول دبستان براساس نظریه نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی. (رساله دکتری). پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، پژوهشکده زبان‌شناسی، تهران، ایران.
- رضایی، مرجان. (۱۳۹۰). بررسی تأثیر جنسیت بر رویکرد شاعران معاصر فارسی زبان ایران (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشکده ادبیات، زبان‌ها و تاریخ، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.
- رضویان، حسین و فیضی، مریم. (۱۳۹۶). فعل‌های پرکاربرد در نوشتار فارسی آموزان غیرفارسی‌زبان: تحلیلی بر پایه دستور نظام‌مند نقش‌گرا. *پژوهش‌نامه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان*، دوره ۶، شماره یک- پیاپی ۱۳، بهار و تابستان ۱۳۹۶، صص ۸۳-۱۱۴.
- رمضانی، احمد و رستم بیگ تفرشی، آتوسا. (۱۳۹۴). تحلیل متن کتاب زبان انگلیسی هفتم بر مبنای دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، سال ۱۵، شماره ۳، صص: ۵۹-۷۶.
- صفا مقدم، احمد (۱۳۹۱). «گونه‌های گفتاری و نوشتاری در آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان». *زبان‌شناخت، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*، سال سوم، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۳۹۱، صص ۴۵-۶۸.

محمدنژاد عالی زمینی، یوسف و الهیان، لیلا. (۱۳۹۶). تحلیل فرایندهای کتابهای آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان: مطالعه موردی رویکرد نقش‌گرای نظام‌مند. *پژوهش‌نامه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان*، دوره ۶، شماره دو- پیاپی ۱۴، صص ۱۷-۳۸.

مدرسی، یحیی. (۱۳۹۰). *درآمدی بر جامعه‌شناسی زبان*. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. مدرسی، یحیی و حاجی زاده، معصومه. (۱۳۹۵). نگاهی تطبیقی به فرایندهای شش‌گانه هلیدی در تحلیل متون تألیفی و ترجمه‌ای پزشکی، *فصلنامه زبان‌شناخت*، سال هفتم، شماره ۱، صص: ۱۵۱-۱۷۰.

مهاجر، مهران و نبوی، محمد. (۱۳۹۳). *به‌سوی زبان‌شناسی شعر*. تهران: نشر آگه.

References:

- Abolhasani, Z., & MirmalakSani, M.** (2008). A Survey on University Textbooks within the framework of Halliday's Systemic Functional Theory, *researching and writing academic books: sokhanesamt*, 13(20), pp. 129-144. [In Persian].
- Agha Golzadeh, F.** (2005). Application of Halliday's Functional Approach in The Analysis of Literary Texts. *Journal of Language and Literature*, Faculty of Letters and Humanities, Summer 2005, Volume 38, Number 2; Page(s) 1 To 21. [In Persian].
- Agha Golzadeh, F., Kord Zafaranlu, A. & Razavian, H.** (2011). Stylistics of Story Based on Verbs, Functional Approach. *Quarterly Journal methodologies of Persian poetry and prose (Bahar-e-adab)*, volume Number 4, number In Volume 1, Spring 2011, Fourth Year, Number 1, issue Number 11. 243- 254. [In Persian].
- Coates, J.** (1986). *Women, Men and Language*, New York, Longman.
- (1998). *Language and gender: A Reader*. Oxford: Blackwell.
- Dastjerdi kazemi, M.** (2010). *A description of first grade students' speech within Halliday's Systemic Functional Grammar framework* (PhD. Dissertation). Institute for Humanities and Cultural Studies, Tehran, Iran. [In Persian].
- Emilia, Emi; Moecharam, Nicke Yunita & Syifa, Iva Laela** (2017). Gender in EFL Classroom: Transitivity Analysis in English Textbook for Indonesian Students. *Indonesian Journal of Applied Linguistics*, Vol. 7 No. 1, May 2017, pp. 206-214.
- Evans, L. & Davies, K.** (2000). No sissy boys here: A content analysis of the representation of masculinity in elementary school reading textbooks. *Sex roles*, 42(3/4), pp. 255-270.
- Gallardo, B. C.** (2001). *Why can't women talk like a man: An Investigation of Gender in the Play Pygmalion by Bernard Shaw* (Master's thesis). Federal University of Santa Catarina, Florianopolis, Brazil.
- Halliday, M. A. K.** (1989). *Spoken and Written Language*. Oxford: Oxford University Press.
- (1985/1994/1998). *An Introduction to Functional Grammar*. London: Edward Arnold Limited.
- (1993). Towards a Language-based Theory of Learning. *Linguistics and Education*, 5: 93-116.
- Halliday, M. A. K. & Matthiessen C.** (2004), *An Introduction to Functional Grammar*. Third Ed. London: Edward Arnold Limited.
- Holmes, J.** (1986). "Functions of you know in women's and men's speech". *Language in Society*. Volume 15, Issue 1, March 1986, pp. 1-21. Cambridge: Cambridge University press.
- (1992). *An Introduction to Sociolinguistics*. London: Longman.
- (1998). Woman's Talk: The Question of Sociolinguistic Universals. In Coates (1998).

- James, D. & J. Drakich** (1993). Understanding Gender Differences Amount of Talk: A Critical Review of Research. In Tannen (1993).
- Krahnke, K.** (1987). *Approaches to Syllabus Design for Foreign Language Teaching*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Lakoff, R.** (1973). *Language and Woman's place*. *Language in Society*, 2: 45-80.
- (1975). *Language and Woman's place*. New York: Harper & Row.
- Modarresi, Y.** (2017). *An Introduction to Sociolinguistics*. Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies. [In Persian].
- Modarresi Tehrani, Y. & Hajizadeh, M.** (2016). A comparative examination of the Halliday's six-fold processes in medical compilation and translation texts. *Language Studies*, 6(12), 99-118. [In Persian].
- Mohajer, M. & Nabavi, M.** (2014). *Towards the linguistics of poetry*. Tehran: Nashr-e-Aghah. [In Persian].
- Mohammadnezhad Alizamini, Y. & Elahian, L.** (2017). Exploring the representation of processes in Persian language learning textbooks: A case study based on systemic functional linguistics. *Journal of Teaching Persian to Speakers of Other Languages*, 6(TOME 14), 17-38. [In Persian].
- Mulac, A.** (1999). Perceptions of women and men based on their linguistic behavior: the gender-linked effect. In P. Ursula., & F. Braun (Eds), *Perceiving and performing gender* (pp. 88-104). Opladen: Westdeutscher verlag.
- Ramezani, A. & Rostambeik Tafreshi, A.** (2015). Text Analysis of Prospect 1 Based on Halliday's Systemic Functional Grammar. *Critical Studies in Texts & Programs of Human Sciences*, 15(36), 53-68. [In Persian].
- Razavian, H. & Feizi, M.** (2017). The Most Frequent Verbs in the Written Production of non-Iranian Learners of Persian: An Analysis Based on Systemic Functional Grammar. *Journal of Teaching Persian to Speakers of Other Languages*, 6(TOME 13), 83-114. [In Persian].
- Rezaei, M.** (2012). *The investigation of the effect of gender on the approach of contemporary Iranian persian-speaking poets* (Master's thesis). Alzahra University, Tehran, Iran. [In Persian].
- Richards, J. C. & Rogers, T. S.** (2001). *Approaches and methods in language teaching* (2nd ed.), USA: Cambridge University Press.
- Tabrizi Manesh, M.** (2006). *The Study of Let's learn Persian as a Training Course on The Basis of Experimental Metafunction Within Halliday's systemic functional grammar approach* (Master's thesis). Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. [In Persian].
- Saffar Moghadam, A.** (2013). Spoken and Written Variants in Teaching Persian Language to non-Persian Speakers. *Language Studies*, 3(6), 45-68. [In Persian].
- Thompson, G.** (1997). *An Introducing Functional Grammar*, second Ed, New York: Oxford University Press.
- (2004). *An Introducing Functional Grammar*, second Ed, New York: Oxford University Press.
- Trudgill, P.** (1974). *Sociolinguistics: An Introduction*. Middlesex: Penguin.
- Wardhaugh, R.** (2006). *An Introduction to Sociolinguistics*. Fifth Ed. Blackwell.
- Wilkins, D.** (1976). *Notional Syllabuses: A Taxonomy and Its Relevance to Foreign Language Curriculum Development*. London: Oxford University Press.
- Wodak, R.** (1997). *Gender and Discourse*. London: Sage Publications.
- Zhang, Y.** (2017). Transitivity Analysis of Hillary Clinton's and Donald Trump's First Television Debate. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 6(7), 65-72.